

iPROCEEDS

Проект чија цел се приноси од криминал стекнати преку интернет во Југоисточна Европа и во Турција

Верзија 30 јануари 2017 година

Општ водич за протоколите за меѓуагенциска и за меѓународна соработка во истраги што вклучуваат приноси од криминал стекнати преку интернет

Funded
by the European Union
and the Council of Europe

Implemented
by the Council of Europe

Содржина

Општ водич за протоколите за меѓуагенциска и за меѓународна соработка во истраги што вклучуваат приноси од криминал стекнати преку интернет.....	4
Вовед.....	4
Релевантни институции	5
Принципи	5
Меѓуагенциска соработка.....	5
Соработка во текот на кривични истраги	5
Главни форми на соработка	6
Меѓународна соработка.....	7
Додаток: Извештај со објаснување	9
1. Вовед.....	10
1.1 Цел и заднина.....	10
1.3 Размена на информации/барања	10
1.4 Кривична истрага.....	11
1.5 Обем/Применливост	11
2. Мерки	14
2.1 Домашни мерки.....	14
2.2 Меѓународни мерки	14
3. Соработка во текот на кривична истрага	16
3.1 Предистражна постапка.....	16
3.2 Започнување истрага	16
3.3 Соработка во однос на размена на информации	16
4. Размена на разузнавачки податоци, информации и докази	17
5. Мултиагенциски групи.....	18
5.1 Основање на мултиагенциска група	18
5.2 Персонал во мултиагенциските групи	18
5.3 Стратегиско донесување одлуки	19
5.4 Соработка на технологии.....	19
5.5 Ревизија и известување.....	19
5.6 Истражување	20
5.7 Заедничка обука	20
5.8 Неформална соработка	20
5.9 Точки за контакт за мултиагенциските групи	20
5.10 Јавност.....	21
5.11 Раскинување на мултиагенциски групи.....	21
5.12 Трошоци	21
6. Соработка во јавно-приватниот сектор.....	22

7. Меѓународна соработка	23
7.1 Заеднички истражни тимови	23
7.2 Меѓународни стандарди.....	24
Правни инструменти на ЕУ.....	25
7.3 Евалуација на примената на меѓународни инструменти	29
8. Статистика	32
8.1 Собирање статистички податоци	32
8.2 Преглед на статистички податоци.....	32
9. Препораки за изработка на протоколи	33
9.1 Општи насоки	33
9.2 Измени и дополнувања на протоколите	34

Општ водич за протоколите за меѓуагенциска и за меѓународна соработка во истраги што вклучуваат приноси од криминал стекнати преку интернет

Вовед

1. Домашните и меѓународните истраги што вклучуваат компјутерски криминал, електронски докази, приноси од криминал стекнати преку интернет и перење пари засегаат различни институции и особено бараат вклучување на единиците за компјутерски криминал, единиците за финансиски истраги, единиците за финансиско разузнавање и на обвинителствата. Ефективната меѓуагенциска и меѓународна соработка заради идентификување и гонење на извршителите, идентификување и следење на приносите од криминал преку интернет, со цел конфискација и спречување и гонење на перењето пари е од клучно значење.
2. Цел на овој документ е да им помогне на институциите да ја подобрат меѓуагенциската и меѓународната соработка и – ако е соодветно – да ја формализираат таквата соработка преку протоколите што се склучени меѓу нив.
3. Основа за соработка ќе биде постојната релевантна законска рамка, земајќи ги предвид и постојните меморандуми за разбирање меѓу релевантните институции.
4. Иако е препознаено значењето на заемната соработка, во рамките на нивните соодветни законски надлежности, како и значењето на навременото информирање и споделување на податоците во конкретни кривични истраги, особено во случаите што вклучуваат компјутерски криминал, следење на приносите од криминал и перење пари стекнати преку интернет, институциите ќе идентификуваат и ќе истражат можни протоколи за соработка со цел постигнување координирана, навремена и ефективна соработка.
5. Цел на домашните протоколи е:
 - Да се поврзат сите релевантни институции да соработуваат поефективно.
 - Да се елиминираат практичните пречки на кои се наидува во текот на истрагите поврзани со приносите од криминал стекнати преку интернет
 - Поефикасно да се идентификуваат извршителите на кривични дела, да се гонат и да се изведат криминалците пред лицето на правдата што ќе води и до заплenuвање и конфискација на приносите од криминал стекнати преку интернет
 - Да се утврдат можните начини за меѓународна соработка што се однесуваат на иследување, заплenuвање и конфискација на приносите од криминал стекнати преку интернет и да се дефинираат можностите и пречките.
6. Постоенето на домашни протоколи, исто така, ќе поттикне доверба и поголема соработка со меѓународните партнери.

Релевантни институции

7. Во институциите на кои се однесуваат протоколите може да бидат вклучени, на пример:
- Основно јавно обвинителство
 - Министерство за внатрешни работи - Сектор за компјутерски криминал и дигитална форензика
 - Министерство за внатрешни работи - Оддел за спречување организиран криминал
 - Министерство за финансии - Финансиска полиција
 - Управа за финансиско разузнавање (УФР)
 - Министерство за правда - централен орган за меѓусебна правна помош.
8. Овие институции меѓусебно соработуваат врз основа на законски дефинирани улоги, одговорности и овластувања. Овие институции може да повикаат набљудувачи од други јавни институции да се вклучат во нивните редовни или работни состаноци ако нивната стручност или знаење се сметаат за релевантни за соработката.

Принципи

9. Институциите се согласуваат со следниве принципи:
- Постои потреба за **ефективна** меѓуагенциска соработка и **ефикасното** споделување информации претставува клучен столб на оваа соработка.
 - Секоја институција добива и/или контролира информации што може да бидат корисни за истрагата што вклучува приноси од криминал стекнати преку интернет.
 - Институциите ќе пристапуваат до податоци и ќе споделуваат информации во согласност со постојните **законски одредби**, вклучувајќи и **барања за заштита на податоци**.
 - За истрагите што вклучуваат приноси од криминал стекнати преку интернет може да бидат потребни **навремени** одговори на барањата од други организации и сите релевантни институции се подготвени да преземат обврски во тој поглед.
 - За истрагите што вклучуваат заеднички активности на повеќе агенции ќе биде потребна **координација**.
 - Процесите за соработка треба да бидат колку што е можно поефикасни за да се користат во најголем број соодветни случаи и особено постоењето на овие процеси да не ја попречува постојната соработка меѓу агенциите.
 - Постои потреба од **заедничка програма за обука** за компјутерски криминал, електронски докази, финансиски истраги и за приноси од криминал стекнати преку интернет.
 - Постои потреба од **редовни годишни состаноци** меѓу институциите за да се дискутира и да се идентификуваат и да се поддржат начините за подобрување на соработката.

Меѓуагенциска соработка

Соработка во текот на кривични истраги

10. Институциите ја препознаваат важноста на соработката и на споделувањето информации во конкретна кривична истрага што вклучува приноси од криминал преку интернет (со елементи на компјутерски криминал, следење на приносите од криминал стекнати преку интернет и перење пари).

11. Институциите ќе пристапуваат до податоци и ќе споделуваат информации во согласност со постојните законски одредби и во согласност со барањата за заштита на податоци.
12. Институциите ќе одговорат на итни барања за информации по приемот на барањето од друга институција поврзано со истрага на компјутерски криминал или истрага на приноси остварени од криминал преку интернет. Итните барања треба да се означат како такви од институцијата што го поднесува барањето и треба да вклучат образложение за укажувањето на итност.
13. Обвинителството (одговорниот обвинител) ќе ја разгледа потребата од вклучување на релевантни единици/институции кога цел на истрага се приноси од криминал стекнати преку интернет.
14. Во текот на истрагата обвинителството (одговорниот обвинител) ќе ги разгледува соодветните форми на соработка од случај до случај, а ова може да вклучи, на пример, создавање работна група, редовни состаноци или други форми на соработка. Тоа би можело да вклучи создавање истражни тимови според член 50 од Законот за кривична постапка.
15. За истрагите во кои се вклучени заеднички активности на повеќе институции би можело да биде потребна оперативна координација под раководство на обвинителот, вклучувајќи и координација на активности на повеќе агенции. За координација на оперативните активности ќе биде одговорна водечка истражна единица, при што сите активности ќе се спроведуваат според упатството на обвинителот до кој ќе се доставуваат редовни извештаи.
16. Треба да се размисли за електронска платформа за размена на информации меѓу полицијата и обвинителството.

Главни форми на соработка

17. Најмалку еднаш годишно ќе се одржува програма за обука/работилница, каде што претставниците на сите институции ќе ги разменуваат најдобрите практики и искуства поврзани со истраги на приноси од криминал стекнати преку интернет и ќе разговараат за отворените прашања и за можностите за подобрување на соработката. Кога е соодветно, треба да се размисли за вклучување на набљудувачи од јавниот сектор или од релевантните субјекти од приватниот сектор.

Презентациите може да вклучат опис на:

- а. Улогата и овластувањата на нивната институција кога се во прашање истраги што вклучуваат приноси од криминал стекнати преку интернет.
- б. Природата на информациите што ѝ се достапни на таа институција.
- в. Процесот на ангажирањето со таа институција за прашања за кои е потребна соработка.

18. Секоја година по една институција ќе ротира како домаќин на обуката.
19. Во своите годишни програми за обука сите институции ќе го опфатат интегрирањето на меѓуагенциската соработка во однос на активностите чија цел се приносите од криминал стекнати преку интернет.
20. За да се подобри соработката, ќе се одржуваат редовни годишни состаноци на раководителите на соодветните институции или единици. Раководителите на соодветните институции може, со едногласна одлука, да ги одредат натамошните насоки што ги регулираат аспектите на соработката на нивните институции.

Меѓународна соработка

21. Зголемената соработка на релевантните институции на национално ниво ја одразува и потребата од координирана меѓународна соработка со размена на информации и меѓусебна правна помош. Релевантните институции ќе ги идентификуваат и ќе ги истражат можните протоколи за соработка со цел да се постигне координирана, навремена и ефективна меѓународна соработка.
22. Институциите се свесни за различните опции за меѓународна соработка врз основа на националното законодавство (Закон за меѓународна соработка во кривичната материја), вклучувајќи и соработка врз основа на реципроцитет, меѓународни правни инструменти во областа перење пари, иследување, заплenuвање и конфискација на приноси од кривични дела, компјутерски криминал и перење пари (конвенции на Советот на Европа од Стразбур, Варшава и од Будимпешта, Европска конвенција за меѓусебна правна помош во кривичната материја и дополнителни протоколи) и билатерални договори¹.
23. Точки за контакт за размена на информации на национално ниво:
- КАРИН: Агенција за управување со одземен имот (Адела Зењилоvsка) и Министерство за внатрешни работи (Бобан Јанковски)
 - Група ЕГМОНТ: УФР
 - ЕВРОПОЛ (ЕСЗ), ИНТЕРПОЛ, СЕЛЕК: Министерство за внатрешни работи, Сектор за меѓународна полициска соработка (Маневски)
 - ЕВРОЦАСТ: Обвинителство (Јован Илиевски) и Министерство за правда (Гордана Милевска)
 - ОЛАФ: Финансиска полиција
 - Точка за контакт што функционира врз основа на принципот 24/7 според Конвенцијата од Будимпешта: Јавно обвинителство (Марко Зврлевски).
24. Централен орган за меѓусебна правна помош е Министерството за правда.
- Конвенции на Советот на Европа од Стразбур, Варшава и од Будимпешта,
 - Конвенција од Палермо на ОН и
 - Други регионални конвенции и билатерални договори.²
25. Институциите ги препознаваат можностите на различни опции за меѓународна соработка во рамките на нивните законски одговорности во конкретна кривична истрага што вклучува приноси од криминал стекнати преку интернет: со елементи на компјутерски криминал, следење на приноси од криминални дејства и на перење пари.
26. Институциите меѓусебно ќе обезбедуваат информации во врска со природата и со типот информации што може да се бараат на меѓународно ниво, во рамките на своите надлежности, како и за процесот и за роковите што се поврзани со тоа.

¹ Билатерални договори за меѓусебна правна помош во кривичната материја со Албанија, Босна и Херцеговина, Црна Гора, Косово, Украина, Романија, Словенија, Србија, Хрватска, Бугарија и Турција.

² Видете ја интернет-страницата на Министерството за правда:
http://www.pravda.gov.mk/tekstovi.asp?lang=mak&id=mpp_dogovori

27. Институциите ќе разгледаат и ќе истражат разни можности за употребата на каналите за меѓународна соработка во секој конкретен случај во согласност со постојните законски одредби.
28. Обвинителите ќе го разгледаат можниот пристап во конкретен случај за:
- а. размена на информации преку постојните мрежи (КАРИН, група ЕГМОНТ, ЕВРОПОЛ ЕСЗ, ЕВРОЦАСТ), мрежа што функционира врз основа на принципот 24/7, пристап до информации преку доброволна соработка на мултинационални даватели на услуги,
 - б. пренос на барање за меѓусебна правна помош, според условите на националното законодавство и на меѓународните правни инструменти,
 - преку централни органи за меѓусебна правна помош,
 - со користење на опциите овозможени со конвенциите од Стразбур, Варшава или од Будимпешта (членови 34, 25, односно 27) или кои било други мултилатерални или билатерални можности.
29. Институциите ќе ги разгледаат предностите од користењето заеднички истраги и од заеднички истражни тимови во прекугранични случаи. Кога се основа работна група или заеднички тим, водечкиот обвинител или водечката единица треба да ги дефинира задачите за да се избегне удвојување на барањата за информации преку различни мрежи.
30. Институциите ќе користат и ќе споделуваат добри практики и насоки обезбедени од релевантни меѓународни институции, како што се Комитетот на стручњаци за работа врз основа на европските конвенции за соработка во кривичната материја на Советот на Европа (PC-OC), Комитетот за Конвенцијата за компјутерски криминал (T-CY) и Конференцијата на потписничките на Конвенцијата од Варшава и други. Националните претставници ќе обезбедат ажурирани информации за развојот на настаните во релевантните институции.
31. Институциите меѓусебно ќе се информираат, најмалку еднаш годишно, за статистичките податоци што се однесуваат на меѓународната соработка поврзана со приноси од криминал стекнати преку интернет, како и за најдобрите практики и за други искуства.

Додаток: Извештај со објаснување

Извештај со објаснување

за

**Општиот водич за протоколите за
меѓуагенциска и за меѓународна соработка
во истраги што вклучуваат приноси од
криминал стекнати преку интернет**

1. Вовед

1.1 Цел и заднина

Цел е со овој документ да се понуди извор на референтни информации за агенциите што се вклучени во истрага и во гонење на компјутерски криминал и во иследување, заплenuвање и конфискација на приноси од криминал стекнати преку интернет и да се дополнат информациите од Општиот водич за протоколите за меѓуагенциска и меѓународна соработка во истрагите што вклучуваат приноси од криминал стекнати преку интернет.

Документот содржи различни аспекти и опции за меѓуагенциска и меѓународна соработка, како и одредени размислувања поврзани со домашните протоколи.

Тој е изработен така за да им помогне на обвинителите, иследниците и на другите релевантни субјекти да создадат стратегиска рамка врз која ќе се заснова ефективната размена на информации базирана врз соработка и истражувачки тим кога ќе се работи во партнерство со други јавни агенции и/или делови од приватниот сектор во иследување, заплenuвање и конфискација на приноси од криминал стекнати преку интернет.

Заеднички интерес е криминалците да се изведат пред лицето на правдата и да се лишат од профитот што е стекнат на криминален начин.

1.2 Забелешка со објаснување

Меѓуагенциската соработка зависи од националната правна рамка што ги дефинира улогите и надлежностите на релевантните институции, вклучувајќи ги и оние случаи што ги комбинираат аспектите на компјутерска истрага, финансиска истрага и превенција и истрага на перење пари преку интернет.

Интензитетот на соработката меѓу релевантните институции може да варира од едноставна (спонтана) размена на информации или праќање барања за одговори до друга институција до создавање построкурирани истражни тимови на оперативно ниво.

Меѓуагенциските и меѓународните протоколарни документи треба редовно да се ревидираат и да се ажурираат, пожелно на годишните состаноци што се одржуваат меѓу сите релевантни институции што се споменуваат во овој документ.

1.3 Размена на информации/барања

Разбирањето на вредноста на ангажирањето меѓу различни институции е тоа што ја поттикнува одлуката за соработка. Според тоа, треба да се размисли дали комуникацијата меѓу институциите (полицијата, УФР и обвинителството) е централизирана (со дефинирани точки за контакт и канали на комуникација – на пример, со меморандум за разбирање) или дали треба да се остави за начинот на комуникација да одлучуваат раководителите на единиците во релевантните институции од случај до случај. Може да има предност во централизираната размена на информации/барања, но со оперативна флексибилност.

Ваквата размена на информации/барања би можела да настане дури и пред формалниот почеток на кривичната истрага, така што обвинителот можеби (сè уште) не би бил ангажиран во

раководењето. Од (законските и од практичните) договори зависи дали обвинителот треба да биде информиран за таквата комуникација.

1.4 Кривична истрага

Според измените на Законот за кривична постапка, истрагата ја води обвинителот. Тој има овластувања да бара од полицијата и од другите институции да вршат задачи што се неопходни за истрагата и да собираат докази. Меѓутоа, оперативната работа сè уште зависи од способностите на полицијата. Во принцип, обвинителот, исто така, треба да одлучи за задачите во случај на можно преклопување на надлежностите на кривичната и на финансиската полиција во секој конкретен случај.

Обвинителот има овластување да составува истражни тимови (член 50 од Законот за кривична постапка), составени од претставници на релевантните институции за цели на истрагата за конкретен случај.

Условите за формирање на вакви тимови зависат од законите и од одлуката на обвинителот (и од согласноста на раководителите на релевантните институции). Препорачливо е да се утврдат работните методи, интензитетот на состаноците, па дури и (привремено) заедничка канцеларија. Од особена важност е да се изработи работен план за да се избегне удвојување на задачите, а особено да се избегнат повеќекратни меѓународни барања преку различни канали за соработка/споделување информации.

Во сложени случаи треба да се размисли за оперативно раководење (особено кога се вклучени неколку полициски единици).

Може да биде корисно да се дефинираат општи насоки (од главниот обвинител) за формирање истражен тим, земајќи ги предвид постојните искуства со новиот Закон за кривична постапка. Тоа може да вклучи конкретни услови кога се размислува за вакви тимови и можност полицијата да му предложи на обвинителот да се формира таков тим. Достапниот персонал и финансиските ресурси би можеле да влијаат врз таквите форми.

Може да се размисли и за можности за формирање судска полиција што ќе му биде доделена на јавното обвинителство, а која е предвидена со Законот за кривична постапка и е имплементирана во еден случај.

1.5 Обем/Применливост

Во иследувањето, запленувањето и во конфискацијата на приноси од интернет-криминал се вклучени следниве релевантни институции:

- Основно јавно обвинителство
- Министерство за внатрешни работи - Сектор за компјутерски криминал и дигитална форензика
- Министерство за внатрешни работи - Оддел за спречување на организиран криминал
- Министерство за финансии - Финансиска полиција
- Управа за финансиско разузнавање
- Министерство за правда - централен орган за меѓународна соработка.

Мандатот на секоја од институциите е следниов:

- **Основното јавно обвинителство** има различни улоги кога станува збор за компјутерски криминал и за кривични дела со кои извршителите се стекнуваат со приноси. Обвинителите го преземаат водството во сите кривични истраги и ги насочуваат соодветните агенции за спроведување на законот во однос на тоа кои задачи тие треба да ги завршат. Активностите на обвинителите ги надминуваат националните граници; Министерството за правда како централен орган управува со дојдовните и со појдовните меѓународни барања. Во врска со истрагите за компјутерски криминал, именуваниот обвинител е единствено лице за контакт за мрежата 24/7. Обвинителите се потпираат на тесната соработка со службениците од сите релевантни институции што се предмет на овој документ за да го забрзаат извршувањето на своите задачи со цел истрагите да завршат колку што е можно поефикасно. Исто така, обвинителите се ополномоштени да имаат свој истражен тим на кој ќе може директно да му даваат задачи и да го контролираат. Ова овозможува повисоко ниво на соработка со службениците од агенциите за спроведување на законот.
- **Министерство за внатрешни работи – Сектор за компјутерски криминал и дигитална форензика** Оваа единица ги води истрагите за компјутерски криминал и обезбедува форензика и експертиза како поддршка на другите агенции во полицијата и во обвинителството за прашања кога технологијата претставува значаен фактор во кривичното дело или за поврзаните докази. Секторот за компјутерски криминал и дигитална форензика управува со јавно-приватните партнерства со голем број компании за електронска трговија и со компании од ИТ-секторот и претставува единствена точка за контакт во однос на чувањето и собирањето податоци за комуникации, кога тие се санкционирани од обвинител.
- **Министерство за внатрешни работи – Оддел за спречување организиран криминал** Постојат специјализирани иследници во рамките на единиците (на пример, Единица за финансиски криминал) што се во рамките на овој Оддел за спроведување на финансиски истраги. Тие може да им дадат помош и поддршка и на другите единици, како што е Единицата за компјутерски криминал, и обратно.
- **Министерство за финансии – Финансиската полиција** се состои од седум посебни оддели што се одговорни за спречување криминал што вклучува перење пари, нелегална трговија, шверц, избегнување на плаќање данок и економски криминал што предизвикува значителни финансиски добивки или загуби. Финансиската полиција има специјализирани иследници што спроведуваат финансиски истраги. Постои и експерт за електронски докази. Финансиската полиција има голем број постојни меморандуми за разбирање, со кои се поддржуваат секојдневните активности. Овие партнери вклучуваат други агенции, како што се Царината, УФР, Управата за јавни приноси, Агенцијата за вработување, како и компании од приватниот сектор, како што се клириншките куќи и банките.
- **Министерство за финансии - Управата за финансиско разузнавање (УФР)** ги изведува своите овластувања од Законот за спречување перење пари и финансирање на тероризам. Главна улога на УФР е да праќа и да прима податоци главно во врска со извештаите за сомнителни активности/транзакции. УФР е членка на групата ЕГМОНТ, што ѝ овозможува безбедно да споделува финансиски информации со другите членки на оваа група и со некои финансиски институции. УФР е овластен да суспендира сомнителни транзакции до 48 часа за да го овозможи завршувањето на истрагите или да поднесе барање за задржување или слично преку обезбедување на друг правен инструмент, се разбира во соработка со обвинителот.

- **Министерството за правда** е именуван централен орган за меѓусебна правна помош во кривичната материја.

2. Мерки

2.1 Домашни мерки

Секоја држава има законодавство според кое ги гони прекршителите и според кое органите се овластени да истражуваат криминал (и криминалци).

Практиката може да покаже дека постои потреба од подетални договори за соработка меѓу институциите за примена на некои одредени мерки (на пример, посебни истражни мерки, замрзнување на имот, брзо зачувување на податоци итн.). Треба да се размисли за воведување посебен протокол/меморандум за разбирање.

За следниве домашни прашања се потребни законско регулирање и соодветен процес. Според тоа, тие треба да бидат земени предвид во истрагите што се однесуваат на компјутерски криминал и на поврзаните истраги за приносите од такви кривични дела. Како такви, следниве прашања треба да се спроведат на начин што е предвиден во домашното законодавство:

- Издавање потерници
- Апсења
- Брзо зачувување на складираните компјутерски податоци
- Брзо зачувување и делумно обелоденување на податоците за сообраќајот
- Налози за производство
- Иследување и заплenuвање
- Собирање податоци од сообраќајот во реално време
- Пресретнување податоци од содржините
- Барање извештаи за сомнителни трансакции
- Барање идентификација/обелоденување на трагите на трансакции
- Барање за чување или за обелоденување информации за трансакции
- Зabrана за обелоденување на секое испитување или истрага за перење пари што е во тек
- Привремено суспендирање или одложување на трансакциите што се пријавени како сомнителни трансакции
- Ставање забрана/конфискација на банкарски сметки и на друг имот (виртуелни пари и сл.)
- Мерки за привремено замрзнување имот, мерки за конфискација на приноси од кривични дела
- Истражни алатки (пристап до податоци за банкарски сметки, користење на SIMS).

2.2 Меѓународни мерки

При соработка со меѓународните партнери постои општо очекување дека државите ќе имаат доволно усвоени мерки за поддршка на договорите според конвенциите од Будимпешта и од Варшава.

Овие конвенции бараат од страните да донесат национални законодавства што ќе обезбедат конкретни истражни и привремени мерки. Барањата за меѓусебна правна помош тогаш може да бидат доставени во согласност со конвенциите во однос на мерките што се наведени подолу:

- Брзо зачувување на складираните компјутерски податоци (член 29 од Конвенцијата од Будимпешта)

- Брзо обелоденување на зачуваните податоци од сообраќајот (член 30 од Конвенцијата од Будимпешта)
- Меѓусебна помош во однос на пристап до складираните компјутерски податоци (член 31 од Конвенцијата од Будимпешта)
- Меѓусебна помош во однос на собирањето податоци од сообраќајот во реално време (член 33 од Конвенцијата од Будимпешта)
- Меѓусебна помош во однос на пресретнувањето на податоци од содржината (член 34 од Конвенцијата од Будимпешта)
- Барање информации за банкарски сметки (член 17 од Конвенцијата од Варшава)
- Барање информации за банкарски трансакции (член 18 од Конвенцијата од Варшава)
- Барање мониторинг на банкарски трансакции (член 19 од Конвенцијата од Варшава)
- Конфискација на средства/приноси/имот со соодветна вредност (членови 23 - 26 од Конвенцијата од Варшава):
 - Извршување на барања за конфискација
 - Управување со конфискуван имот
 - Услови за налози за конфискација

Барањата што се споменати погоре се пренесуваат на начин што е регулиран со конвенциите, член 25 од Конвенцијата од Будимпешта, кој содржи постојна правна основа за соработка или член 27 (ако е прифатен од државата-членка), каде што не постои таква основа, и членовите 33 и 34 од Конвенцијата од Варшава, кои подлежат на одредбите за доверливост и ограничувања каде што е применливо, а во отсуство на постоен релевантен договор (член 28 од Конвенцијата од Будимпешта и член 43 од Конвенцијата од Варшава).

Дополнителни одредби што се релевантни за меѓународна соработка се:

- Одредба за спонтано информирање (член 26 од Конвенцијата од Будимпешта, член 20 од Конвенцијата од Варшава),
- Прекуграничен пристап до складираните компјутерски податоци што се предмет на согласност/кога податоците се јавно достапни (член 32 од Конвенцијата од Будимпешта). Ова е екстратериторијална мерка што им е достапна на иследниците што се ангажирани во истраги во рамките на прекршоци на нивната територијална надлежност, која е применлива во одредени дефинирани ограничени околности,
- Основање на точка за контакт мрежа 24/7 (член 35 од Конвенција од Будимпешта),
- Размена на информации меѓу УФР, спонтано или на барање (член 26 од Конвенцијата од Варшава),
- Соработка меѓу УФР поврзана со одложување на сомнителни трансакции (член 47 од Конвенцијата од Варшава).

3. Соработка во текот на кривична истрага

Основањето на мултиагенциска група, на заеднички истражен тим во прекугранични случаи или споделувањето на ресурси бара планирање, споделување информации, договор и соработка. Подолу се дадени некои размислувања што обвинителите, високите полициски службеници и директорите на агенциите треба да ги земат предвид како поддршка на соработката на агенциите во текот на кривична истрага.

3.1 Предистражна постапка

- Известување за предистражна фаза.
 - Кога се бара соработка меѓу две или повеќе агенции, потребно е колку што е можно побрзо да се разговара за раните укажувања за видот поддршка, должината на времето и за ресурсите што се потребни.
 - Предвидувањето и навременото известување за веројатноста за истраги што ќе бараат соработка на агенциите ќе им овозможи на директорите и на слични на нив плански и методично да го планираат својот одговор.
 - Средствата со кои известувањата и барањата за предистражни дејства ќе бидат доверливи треба јасно да се дефинираат.
 - Обвинителите и повисоките иследници може да ги прегледаат барањата за основање мултиагенциска група или за заеднички истражен тим и да усвојат неопходни планови. Дополнителни детали се дадени подолу во овој документ.

3.2 Започнување истрага

- Како треба да се достави известувањето?
- Во која фаза треба да се достави известувањето?
- Што треба да содржи известувањето?
 - Име на страните
 - Суд, ако постои, во кој се води или треба да се поведе постапката
 - Природа на активноста/постапката
 - Наводи на факти што служат како основа за акција/постапки
 - Предвиден датум за иницирање активност/постапка
- Дали постои барање страните да постапуваат со известувањата што се однесуваат на започнување истрага на доверлив начин ако е потребно?
- Соработка во однос на одредени мерки (подолу видете го делот Мерки).

3.3 Соработка во однос на размена на информации

Подолу видете го делот Размена на разузнавачки податоци, информации и докази.

4. Размена на разузнавачки податоци, информации и докази

Агенциите за спроведување на законот, разузнавачките организации и владите ја препознаваат потребата од соработка, споделување и од разменување информации. За ефективна размена на разузнавачки податоци, информации и докази се потребни процес, доверба и безбедност.

Земајќи ги предвид следниве барања, обвинителите и агенциите за спроведување на законот ќе обезбедат систем што ги балансира законските барања и прашањата на приватноста, како и точно идентификување како информациите, разузнавачките податоци и докази може да се користат во соодветните процеси.

- Предуслови за размена на разузнавачки податоци, информации и докази
- Процедура за барање разузнавачки податоци, информации и докази:
 - Како секоја страна ќе ги изработува, прима и обработува барањата?
 - На кои лица во секоја агенција ќе им се праќаат барањата?
- Доверливост на барањата
- Ограничување на доверливоста на барањата
- Казни за повреда на доверливоста на барањата
- Спонтано информирање
- Горна временска граница за обработка на барањата:
 - Исклучоци
 - Итни барања
 - Без исклучок за празници/викенди/работно време
- Заштита на податоци
- Доверливост на информации – ниво на класификација
 - Барање да не им се даваат известувања на страните (на пример, известување на сопственикот на банкарската сметка во однос на замрзнувањето на банкарската сметка)
 - Безбедносни мерки што треба да се имплементираат
 - Физичко осигурување на простории
 - Обезбедување на ИТ-системите
 - Казни за обелоденување на разменетите информации
 - Исклучоци на доверливоста:
 - Кога обелоденувањето се бара според закон
 - Кога постои согласност за обелоденување
 - Соодветни упатства им се дадени на точките за контакт/друг вклучен персонал за барањето за доверливост
- Условна размена на докази
- Интегритет на разменетите информации, разузнавачки податоци и докази:
 - Сопственост
 - Процеси за зачувување на интегритетот/синџир на заштита
 - Обезбедување службениците да бидат достапни да сведочат за автентичноста на податоците на суд
- Начини на кои ќе се споделуваат електронски податоци (облак/физички диск итн.).

5. Мултиагенциски групи

Основање на мултиагенциска група за кривична истрага може да се бара од голем број причини, кои вклучуваат споделување на ресурси, големина на операцијата, законски барања за вклученост на различни агенции, експедитивност и многу други потреби.

Во член 50 од Законот за кривична постапка се предвидува експлицитна правна основа за ваква структура во конкретна кривична истрага.

Постојат голем број прашања што треба да се земат предвид во текот на основањето на мултиагенциска група што вклучуваат водство, ресурси, одговорност и правна рамка. Овој збир насоки утврдува некои прашања што треба да се преземат при основањето на мултиагенциска група и тие треба да се ревидираат низ истрагата. Националното законодавство и директивите ќе имаат приоритет пред препораките што се дадени подолу.

5.1 Основање на мултиагенциска група

При основањето на мултиагенциска група треба да се земе предвид следново и тоа да се евидентира за подоцнежна ревизија:

- Трајна или привремена мултиагенциска група:
 - Ако е привремена, времетраењето на мултиагенциската група
- Секој процес што е преземен за идентификување и мапирање на вклучените агенции
- Развој на структурата:
 - Раководење и управување на мултиагенциската група
 - Планирање на ресурсите и обезбедување централно управување
 - Одредби за измени на раководството или на структурата
- Нивоа на мултиагенциски групи:
 - Постојни форми на практика и координација
 - Виртуелни врски меѓу агенциите:
 - Центар со заедничка локација на агенциите/договори за вклученост на цивили во работата.

5.2 Персонал во мултиагенциските групи

Откако е донесена одлука да се основа мултиагенциска група, релевантните директори на агенциите што се вклучени во основањето на групата треба да го разгледаат и да го договорат обезбедувањето ресурси. Обезбедувањето ресурси треба континуирано да се следи од централната управа. Следниве точки даваат насоки за тие прашања:

- Назначување персонал од агенциите:
 - Број на вработени
 - Должности на вработените
 - Времетраење на задачата
 - Распоред на вработените
- Посебен персонал што треба да биде назначен:
 - Позиција меѓуагенциски соработник (именување на лице во агенцијата што ќе соработува со/меѓу агенциите и одделите)
 - Позиција за врски (лице вработено од една агенција што е именувано да работи со друга агенција)

- Податоци за персоналот (специјалист или професионалец што е вработен за да извршува задачи за друга агенција).

5.3 Стратегиско донесување одлуки

Ефективната работа на ефикасната мултиагенциска група ќе се потпира на јасно лидерство, транспарентно одлучување и добро стратегиско планирање. Со утврдување на стратегискиот процес на одлучување уште на почетокот на работата на таквата група, процесите на соработка треба да бидат многу поефективни. Следуваат некои прашања што треба да се разгледаат:

- Водечка агенција
- Посебни улоги
- Избор на јурисдикција
- Избор на форуми
- Координирани интервенции:
 - Во однос на веќе постојните информации/разузнавачки податоци/информации
 - Во однос на спроведувањето апсења, претреси и заплени
 - Во однос на замрзнувањето имот.

5.4 Соработка на технологии

- Договор за воспоставување база на податоци во реално време
- Барање до агенциите да ги одржуваат и да ги ажурираат меѓусебно поврзаните бази на податоци во реално време за да се овозможи:
 - Споделување информации меѓу агенциите во реално време
 - Донесување одлуки меѓу агенциите во реално време
 - Комуникација меѓу агенциите во реално време
 - Мерки за заштита на податоци
 - Стандарди за безбедност/шифрирање
- Пристап до базата на податоци со информации што ќе се користат во предистражната и во истражната фаза.

5.5 Ревизија и известување

Мерењето на постигнувањата и развојот на процедурите претставуваат постојано барање во развојот на секој истражен процес. Ова овозможува идентификување на најдобрите практики, отстранување на блокадите и ублажување на ризиците. Подолу се дадени некои прашања што може најдобро да ја остварат оваа цел:

Чување на евиденцијата:

- Потребен е период на чување
- Начин на чување
- Вид податоци што ќе ги чуваат агенциите

Одговорност:

- Мерки за постигнување краткорочни/долгорочни исходи
- Начини на кои треба да се следи напредокот

Состаноци/извештаи:

- Изработка на распоред за состаноците
- Годишни состаноци и вонредни состаноци
- Известување за состаноците
- Дневни редови за состаноците
- Резултати од состаноците.

Потребни ревизии:

- Ревизија на активностите на агенциите за спроведување на законот што се во тек
- Ревизија на ефективноста на координацијата
- Идни активности на агенциите за спроведување на законот
- Ревизија на статистичките податоци за да се идентификуваат проблемите во соработката итн.
- Анализа на ризиците
- Ревизија на работните акциски планови/работните програми за секоја агенција.

5.6 Истражување

- Размена на информации за претстојните истражувачки активности што се од заемен интерес
- Меѓусебни покани на релевантни стручни состаноци и соработка во истражувачките активности
- Размена на информации за прашањата што се однесуваат на спроведувањето на законот.

5.7 Заедничка обука

Обуката е метод на споделување на најдобрите практики и на усогласувањето на недоразбирањата во различни организации. Таа претставува витален дел од претходното планирање на мултиагенциските групи. Следнава листа претставува основен стандард за тоа што треба да се земе предвид при реализацијата на активностите за обука:

- Споделување на постојните материјали за обука
- Осмислување и евалуација на активностите за обука/работилници/алатки/методологии за различни агенции
- Изработка на заеднички материјали за обука
- Процедури за реализирање заедничка обука
- Меѓусебно поканување за присуство на активностите за обука/работилници
- Зачестеност на обуката
- Финансирање на заедничките обуки
- Одговорност на заедничките обуки.

5.8 Неформална соработка

- Овластување за неформални/иновативни начини на соработка
- Истражување на сите законски начини/можности за соработка
- Натомшно почитување на правилата што се однесуваат на личните податоци, приватноста и на други правила
- Размислување како судот може да ја вреднува неформалната соработка и според тоа да ги исклучи доказите.

5.9 Точки за контакт за мултиагенциските групи

- Именување точка за контакт во секоја агенција
- Начини на кои може да се стапи во контакт со точката за контакт

- Итни прашања
- Неитни прашања
- Во точките за контакт постојано се ангажирани лица со соодветен безбедносен сертификат според договорен стандард
- Персоналот на определена точка за контакт треба да ги има сите овластувања да одговори на случаи (без потреба од дополнителни овластувања).

5.10 Јавност

- Ограничувања за давање изјави за медиумите во однос на активностите на мултиагенциските групи без согласност од сите страни.

5.11 Раскинување на мултиагенциски групи

- Дали некоја агенција може еднострано да ја раскине мултиагенциската група?
- Под кои услови може да се раскине мултиагенциската група?
- Каков е ефектот од раскинувањето врз обврските на страните?
- Каков е ефектот од раскинувањето врз соработка/дотогаш разменетите информации?
- Како треба да се достави известувањето за раскинување?

5.12 Трошоци

- Кој ќе ги плаќа трошоците што произлегуваат во текот на имплементацијата на мултиагенциските групи?

6. Соработка во јавно-приватниот сектор

За истрага на компјутерскиот криминал и/или за насочување кон приносите од криминал и од перење пари потребна е голема и ефикасна соработка на јавно-приватниот сектор. Таквата соработка ќе биде заснована врз домашните и врз меѓународните мерки (дефинирани на други места во овој документ) што треба да бидат донесени во рамките на секоја држава.

Ефективното спроведување на овие закони и договори се потпира на релевантни протоколи и стандардни оперативни процедури што се договорени и имплементирани меѓу јавниот и приватниот сектор.

Во барањата за поддршка на соработката во јавно-приватниот сектор треба да се земат предвид следниве точки:

- Развој на систем со кој соодветната агенција ќе добива податоци од лица од приватниот сектор што/од кои има мандат да ги регулира/да бара соработка/информации:
 - Распределба на улогите врз основа на ефикасноста и на законските мандати
 - Тие треба да бидат зависни по основа на релевантното прашање или од случај до случај
- Механизми според кои ќе се остварува соработката со приватниот сектор
- Основање на трајни мултиагенциски групи со различни тела од приватниот сектор (на пример, тимови за одговор на компјутерски инциденти (CERT), највисок интернет-домен на државните кодови (ccTLD), провајдери на интернет-услуги итн.).

Успехот на соработката во јавно-приватниот сектор често се заснова врз концизен и релевантен Меморандум за разбирање. Важно е овие документи да се ревидираат редовно и да се ажурираат ако е потребно.

Протоколите за соработка во јавно-приватниот сектор се одделно прашање.³

³ Видете Council of Europe Guidelines for cooperation between law enforcement and internet service providers against cybercrime, 2008 (Насоки на Советот на Европа за соработка меѓу агенциите за спроведување на законот и провајдерите на интернет-услуги против компјутерски криминал):

<https://rm.coe.int/CoERMPublicCommonSearchServices/DisplayDCTMContent?documentId=09000016802fa3ba>

Достапни и на македонски јазик на:

<https://rm.coe.int/CoERMPublicCommonSearchServices/DisplayDCTMContent?documentId=09000016802fe156>

7. Меѓународна соработка

Обврската за соработка (преку размена на информации или меѓусебна правна помош) произлегува од меѓународните спогодби, вклучувајќи ги и Конвенцијата на Советот на Европа за меѓусебна правна помош во кривичната материја и протоколите, Конвенцијата од Будимпешта за компјутерски криминал (ETS бр.185), Конвенцијата од Стразбур за перење пари, иследување, заплenuвање и конфискација на приноси што се стекнати со криминал (ETS бр.141) и Конвенцијата од Варшава за перење пари, иследување, заплenuвање и конфискација на приноси што се стекнати со криминал и за финансирање тероризам (CETS бр. 198). Меѓутоа, некои од практичните предизвици што произлегуваат од таквата соработка се предмет на решавање од комитети или од други механизми за мониторинг што се основани за таа цел (подолу видете комитети на Советот на Европа). Кога е соодветно, треба да се земат предвид и релевантните билатерални или регионални рамки за соработка како потенцијална основа за соработка.

Законот за меѓународна соработка во кривичната материја содржи одредби за заплenuвање и конфискација во членовите од 26 до 29, одредби за преземање и пренос на приноси што се стекнати со криминал во членовите од 42 до 49, како и заеднички истражни тимови (ЗИТ) во член 38.

Како што е веќе споменато, во сложените случаи каде што дури се формира интерна заедничка истрага треба да се идентификува најефикасниот начин за собирање информации од странство (имајте ги на ум релевантните мрежи или билатералните контакти) и да се избегне удвојување на барањата од различни единици што на трета земја ѝ поставуваат исто прашање.

Дури и кога одговорностите за меѓусебна правна помош обично се во судството и во централниот орган (Министерство за правда), важно е да се биде свесен за различните можности (и пречки) што може да водат до релевантен предлог од полицијата/обвинителството.

7.1 Заеднички истражни тимови

Важечката меѓународна правна основа за заеднички истражни тимови (ЗИТ) може да се најде во член 20 од Вториот протокол на Конвенцијата на Советот на Европа за меѓусебна помош во кривичната материја од 2001 година. Во член 27 од Конвенцијата за полициска соработка за Југоисточна Европа од 2006 година е дадена дополнителна правна основа, при што и Конвенцијата за организиран криминал на Обединетите нации (Конвенција од Палермо) и Конвенцијата за корупција (UNCAC) даваат основа за формирање заеднички тимови и заеднички истражни тела. Во сите случаи треба колку што е можно поскоро да се идентификува соодветна правна основа.

Ако се пристапи кон формирање на ЗИТ од земја-членка на Европска Унија (ЕУ), корисни информации за практиката на ЕУ во однос на ЗИТ се достапни на интернет-страниците на Европол⁴ и на ЕВРОЦАСТ⁵.

Во Европската Унија ЗИТ се формираат за определен временски период и за специфична цел, врз основа на договор меѓу два или повеќе компетентни органи во земјите-членки. Компетентните органи во земјите што се надвор од ЕУ може да партиципираат во ЗИТ во зависност од

⁴ <https://www.europol.europa.eu/activities-services/services-support/joint-investigation-teams>

⁵ <http://www.eurojust.europa.eu/doclibrary/JITs/joint-investigation-teams/Pages/jits-framework.aspx>

согласноста на сите страни-учеснички и од постоењето на соодветна основна меѓународна правна база.

Генерално, секој ЗИТ се формира за да истражи специфичен случај. Откако ќе биде завршена истрагата, завршува и работата на ЗИТ, па, според тоа, нема постојан или континуиран ЗИТ. Условите според кои работи ЗИТ донекаде се разликуваат од случај до случај, меѓутоа условите, генерално, се засноваат врз модел на договор што е приложен во Резолуцијата на Советот од 26 февруари 2010 година за модел на договор за основање на Заеднички истражен тим (ЗИТ) (2010/С 70/01), кој ги охрабрува надлежните органи во земјите-членки да се „договорот за модалитетите за заеднички истражен тим“.

Со оглед дека повеќето земји-членки на ЕУ ги потпишаа и ги ратификуваа конвенциите од Будимпешта и од Варшава, очекувањата се дека членките на ЗИТ ќе бидат во можност да се придржуваат кон одредбите на овие спогодби.

Во член 38 Законот за меѓународна соработка во кривичната материја упатува на ЗИТ. Во член 27 во Конвенцијата за полициска соработка за Југоисточна Европа, чија потписничка е и „поранешна југословенска Република Македонија“, исто така, е дадена правна основа за формирање на ЗИТ.

Формирање на ЗИТ

При формирањето на ЗИТ треба да се земат предвид следниве прашања:

- Известување за формирањето
- Структура/водство
- Стандардни оперативни протоколи
 - Стандардни оперативни процедури со финансиските институции за да се обезбеди, кога тоа е неопходно, протокот на трансферите на нелегални пари да може да се одложи додека не се создаде можност да се искористат неопходните разузнавачки податоци и/или дополнителни правни инструменти
 - Договор според кој секоја од релевантните институции ќе го контактира именуваниот претставник во релевантните партнерски институции за да се забрзаат барањата
- Спроведување истраги
 - Одржување на синцирот на чување на докази
 - Соодветно започнување на истрага
 - Тековна листа на контакти на полициските оддели што се на повик
 - Одржување на ажурираните листи на контакти на финансиските институции од релевантните институции
- Неопходно финансирање (иако одредено финансирање може да се обезбеди и од Европол)
- Ресурси и ангажирање персонал
 - Соодветно раководење
 - Соодветни ресурси вклучувајќи и нивоа на вештини
 - Соодветна распределба на улогите и на надлежностите
- Заеднички договор во однос на тоа во која фаза ќе се заврши работата на ЗИТ
- Соработка по завршувањето на постоењето на ЗИТ.

7.2 Меѓународни стандарди

Кога се започнува меѓународна соработка, треба да се размислува за релевантните одредби од Конвенцијата од Варшава (применливи на финансиски истраги, меѓусебна правна помош и соработка на УФР), Конвенцијата од Будимпешта (применливи на истраги за компјутерски

криминал/истраги што се однесуваат на стекнување електронски докази) и 40 препораки на Оперативната група за определување дејства за спречување перење пари и финансирање на тероризам (ФАТФ) (применливи на спречување, откривање, истрага и гонење на перење пари, поврзани предикатни дела и финансирање на тероризам). Најзначајните одредби од овие инструменти се дадени подолу:

Правни инструменти на ЕУ

Правните инструменти на ЕУ се применливи во рамките на Европската Унија. Може да биде корисно да се разберат стандардите, методите и практиката на најрелевантните инструменти чија цел се приносите што се стекнати со криминал и компјутерскиот криминал во областа на меѓусебна правна помош кога се соработува со земја-членка на ЕУ.

- Директива 2014/42/ЕУ за замрзнување и за одземање предмети и имотна корист остварени со казниви дела во Европската Унија;
- Рамковна одлука 2001/500/ПВР за перење пари, идентификација, влегување во трага, замрзнување, заплenuвање и одземање предмети и имотна корист остварени со казниви дела;
- Рамковна одлука 2005/212/ПВР за одземање приноси, предмети и имот остварени со казниви дела;
- Во ЕУ е воведен принцип на меѓусебно признавање наспроти меѓусебна помош:
 - Рамковна одлука 2003/577/ПВР за извршување налози за замрзнување
 - Рамковна одлука 2006/783/ПВР за налози за одземање
 - Со Одлуката на Советот 2007/845/ПВР е воведена обврската да се основа(ат) Канцеларија(и) за враќање средства (АРО)
 - Директива 2013/40/ЕУ за напади врз информатичкиот систем (24/7)
 - Директива 2014/41/ЕУ за европскиот истражен налог во кривичната материја.
- ФАТФ, Препорака 37
 - Земјите треба брзо, конструктивно и ефективно да обезбедат најширока можна меѓусебна правна помош за истраги, гонење и соодветни постапки во врска со перење пари, поврзани предикатни дела и финансирање тероризам.

Комуникација и пренос на барања

Од страните-потписнички на конвенциите од Варшава и од Будимпешта се бара да именуваат централни органи што ќе комуницираат меѓу себе директно (Конвенција од Варшава - членови 33 и 34; Конвенција од Будимпешта - член 25 се применува кога постои постојна основа за соработка, а член 27 може да се применува ако е прифатен од страната кога нема постоен договор или именуван централен орган). Меѓутоа,

- со член 34 од Конвенцијата од Варшава се уредува дека итни барања може да се пренесуваат директно меѓу судските органи, вклучувајќи го и обвинителството, при што примерок треба да се прати преку централните органи или преку ИНТЕРПОЛ;
- со член 34/5 од Конвенцијата од Варшава се предвидува барањата што не содржат принуда (односно каде што извршувањето на барањето не бара примена на мерка на принуда) да може да бидат директно пренесени меѓу надлежните органи;
- со член 34/6 од Конвенцијата од Варшава се предвидува можноста за директна размена на нацрт-барања за да се олесни соработката пред да се достави формално барање;

- со членовите од 29 до 31 од Конвенцијата од Будимпешта се предвидува со барањата да се постапува експедитивно;
- преносот преку ИНТЕРПОЛ е достапен за сите потписнички на Конвенцијата на Советот на Европа за меѓусебна помош во кривичната материја;
- во член 27/9 има слична одредба (применлива ако е прифатена од страните и ако не е покриена со постоен договор).

Привремени мерки

- Конвенција од Варшава, членови 21 и 22
 - Страните-потписнички ќе преземат привремени мерки, како што е замрзнување или заплenuвање, за да спречат какво било постапување, пренос или располагање со имот што е предмет на заплenuвање и доброволно ќе ги достават сите информации што се релевантни за спроведување на такви привремени мерки.
- Конвенција од Будимпешта, членовите 29 и 30 ги предвидуваат следниве мерки:
 - Брзо зачувување на складираните компјутерски податоци
 - Брзо обелоденување на зачуваните податоци од сообраќајот.
- ФАТФ, Препорака 38⁶
 - Земјите треба да имаат овластувања да преземат експедитивни активности како одговор на барањата од странски држави за идентификување, замрзнување, заплена и одземање на имот што е стекнат со перење пари, приноси од перење пари, предикатни дела и финансирање тероризам, предмети или имот со соодветна вредност.

Помош во истрага

- Конвенција од Варшава, членови од 16 до 19
 - Страните-потписнички ќе си помагаат меѓу себе во идентификацијата и влегувањето во трага на предмети, приноси и друг имот што подлежи на конфискација, што вклучува обезбедување докази за постоење, локација или движење, природа, правен статус или вредност на горенаведениот имот.
 - Ваквата помош опфаќа и барања за информации за банкарски сметки, за банкарски трансакции и мониторинг на банкарските трансакции.
- Конвенција од Будимпешта, членови од 31 до 34 - Меѓусебна соработка во однос на истражните овластувања:
 - Пристап/заплenuвање или слично обезбедување/обелоденување на складирани компјутерски податоци,
 - Меѓусебна помош во собирањето на податоците од сообраќајот во реално време,
 - Меѓусебна помош во однос на пресретнувањето на податоците од содржини што се предмет на домашните закони.
- ФАТФ, Препорака 37
 - Земјите треба да обезбедат сите овластувања и истражувачки техники што им се достапни на нивните надлежни органи, вклучувајќи ги и оние што се однесуваат на производство, барање и заплenuвање на информации, документи или докази (вклучувајќи и финансиска

⁶ Видете ја и Забелешката со толкувања на Препораката 38 на ФАТФ.

евиденција) од финансиски институции или од други лица, како и земање изјави од сведоци, исто така, да бидат достапни како одговор на барањето за меѓусебна правна помош.

Конфискација

- Конвенција од Варшава, членови од 23 до 25
 - Од страните-потписнички се бара или да спроведат налог за конфискација или да поднесат барање до своите надлежни органи за да добијат налог за конфискација и да го спроведат.
 - Ова вклучува барање за плаќање паричен износ што одговара на вредноста на приносот или конфискација на специфичен дел од имот (конфискацијата на вредности сè уште не е достапна во Албанија, меѓутоа со изменувањето на Кривичниот законик што е во тек ќе се стави ова во сила).
 - Во член 23/5 се предвидува извршување на судско барање за мерки што се еквивалентни на конфискација, кои водат до лишување од сопственост, а кои не се кривични санкции (одземање што не е засновано врз пресуда).
 - Во член 25 се утврдени правилата за споделување на имот: со имотот првенствено располага извршната страна-потписничка, освен ако од неа не е побарано да размисли приоритетно да ѝ го врати имотот на страната-потписничка што го поднесува барањето за таа да може да им надомести на жртвите или да им го врати имотот на неговите легитимни сопственици.
- ФАТФ, Препорака 38 (видете горе).

Соработка меѓу УФР

- Конвенција од Варшава, Поглавје V, членови 46 и 47
 - УФР, доброволно или на барање, а во согласност со оваа Конвенција или во согласност со постојните или со идните меморандуми за разбирање што се усогласени со Конвенцијата, ќе ги разменуваат сите достапни информации што може да бидат релевантни за обработката или за анализата на информацијата или, ако е соодветно, за истрага на информациите од УФР во однос на финансиските трансакции што се однесуваат на перење пари и на вклучените физички или правни лица.
 - Државите треба да усвојат мерки со кои се дозволува УФР да иницираат итни акции, на барање од странска УФР, за суспендирање или за повлекување согласност за трансакција што е во тек (одложување на сомнителна трансакција).
- ФАТФ Препорака 40
 - УФР треба да разменуваат информации со странски УФР без оглед на нивниот статус. За таа цел, УФР треба да имаат соодветна правна основа за обезбедување соработка за перење пари, поврзани предикатни дела и финансирање на тероризам.
 - УФР треба да имаат овластувања за размена на: а) сите информации што може да ги добијат од субјектите што поднесуваат извештаи, како и финансиски, административни информации и информации на агенциите за спроведување на законот до кои имаат пристап; и б) сите други информации за кои имаат овластувања да ги добијат или да им пристапат на домашно ниво, што е предмет на принципот на реципроцитет.

Мрежа 24/7

- Конвенција од Будимпешта, член 35
 - Секоја страна-потписничка ќе именува точка за контакт што ќе биде достапна врз основа на 24/7 за да осигури обезбедување итна помош за цели на истрагите или на постапките што се однесуваат на кривично дело поврзано со компјутерски системи и податоци или за собирање електронски докази за кривичното дело.
 - Ваквата помош ќе вклучи олеснување или, ако со домашните закони и практика е дозволено, директно извршување на следниве мерки:
 - обезбедување технички совети,
 - зачувување податоци во согласност со членовите 29 и 30,
 - собирање докази, обезбедување правни информации,
 - лоцирање на осомничените.

Други методи на соработка

Погоре е разгледано формирање на ЗИТ во согласност со инструментите на Советот на Европа и на ЕУ.

Мултидисциплинарни групи специјализирани за финансиски и за имотни истраги:

- ФАТФ Препорака 30
 - Земјите може да користат, кога е потребно, постојани или привремени мултидисциплинарни групи специјализирани за финансиски и за имотни истраги и да обезбедат, кога е неопходно, одвивање на заеднички истраги со соодветни надлежни органи на други држави.

Спонтано информирање

- Конвенција од Варшава, член 20 и Конвенција од Будимпешта, член 26
 - Страните-потписнички може, во рамките на ограничувањата на своето домашно право и без претходно барање, до другата страна да проследат информации што ги добиле во рамките на сопствените истраги кога сметаат дека обелоденувањето на такви информации би можело да ѝ помогне на страната што ги прима информациите или во спроведувањето на истрагите или во постапките во однос на кривичните дела што се утврдени во согласност со Конвенцијата, или би можело да доведе до барање за соработка од таа страна во рамките на ова поглавје.

Размена на информации меѓу страни што не се потписнички

- Препорака 40 на ФАТФ и поврзана Интерпретативна забелешка
 - Земјите треба да дозволат нивните надлежни органи да разменуваат информации индиректно со земјите што не се потписнички. Индиректна размена на информации се однесува на барани информации што се пренесуваат од бараниот орган преку еден или повеќе домашни или странски органи пред да бидат примени од органот што ги бара. Таквата размена на информации и нивната употреба може да бидат предмет на овластување на еден или на повеќе надлежни органи на земјата од која се бараат информации.

- Исто така, земјите се поттикнуваат да дозволат итна и конструктивна размена на информации директно со земјите што не се потписнички.

7.3 Евалуација на примената на меѓународни инструменти

а. Насочување кон приноси што се стекнати со криминал

Комитетот на стручњаци за работа на европските конвенции за соработка во кривичната материја на Советот на Европа (PC-OC) во 2014 година го фокусираше своето внимание на приносите што се стекнати со криминал. Одговорите на прашалникот на PC-OC,⁷ меѓу другото, покажаа дека постојат разлики во примената на одредбите од конвенциите од Стразбур и од Варшава во однос на меѓународната соработка.

MONEYVAL

Комитетот на експерти на Советот на Европа за евалуација на борбата против перење пари и финансирање на терористички активности – MONEYVAL⁸ **претставува тело за мониторинг на Советот на Европа што врши процена на усогласеноста со главните меѓународни стандарди за спречување на перење пари и на финансирање тероризам и на ефикасноста на нивната примена и им дава препораки на националните органи во однос на потребните унапредувања на нивните системи.**

Во меѓусебните евалуации MONEYVAL врши процена на усогласеноста на земјите со 40 препораки⁹ на ФАТФ и ги следи практиките и процедурите што ги користи ФАТФ. Препораките на ФАТФ се меѓународни стандарди за борба против перење пари и финансирање тероризам, како и против финансирање на ширење на оружје за масовно уништување.

Во врска со домашната меѓуагенциска соработка, од особено значење се следниве стандарди на ФАТФ: за националната соработка и координација (Rec 2), за УФР (Rec 29), за одговорностите на агенциите за спроведување на законот и истражните органи (Rec 30) и за нивните овластувања (Rec 31) и за статистиките (Rec 33).

Препораките за меѓународна соработка, меѓу другото, ја нагласуваат потребата од ратификување и спроведување на меѓународни инструменти, вклучувајќи ги и конвенциите од Будимпешта и од Варшава (Rec 36), утврдување барања за меѓусебна правна помош (Rec 37), замрзнување и конфискација (Rec 38), екстрадиција (Rec 39) и за други форми на меѓународна соработка (Rec 40).

COP

Конференцијата на страните-потписнички (COP) на Конвенцијата од Варшава е механизам за мониторинг на Советот на Европа што е одговорен за обезбедување на примената на одредбите

⁷Прашалник за употребата и за ефикасноста на инструментите на Советот на Европа во однос на меѓународната соработка во областа на заплenuвање и конфискуација на приноси што се стекнати со криминал, вклучувајќи и управување со одземените добра и споделување на имот. PC-OC Mod (2015) 06Rev4, 19.5.2016. <https://rm.coe.int/CoERMPublicCommonSearchServices/DisplayDCTMContent?documentId=0900001680666607>

⁸ http://www.coe.int/t/dghl/monitoring/moneyval/Countries/MK_en.asp

⁹ http://www.fatf-gafi.org/media/fatf/documents/recommendations/pdfs/FATF_Recommendations.pdf

од Конвенцијата од Варшава. Во април 2016 година COP го објави својот прв Извештај за активност, во кој е опфатен периодот од 2009 до 2014 година.¹⁰

6. Компјутерски (сајбер) криминал

Комитетот за Конвенцијата за компјутерски криминал (Т-СУ) го надгледува спроведувањето на Конвенцијата од Будимпешта и развива дополнителни стандарди и насоки. Корисно е да се види дел од неодамнешната работа на Т-СУ што се однесува и на (ефикасноста на) меѓусебната правна помош:

- Итни барања на Т-СУ: Прелиминарни забелешки за одговори¹¹.
- Извештај од процена на Т-СУ: Одредбите за меѓусебна правна помош на Конвенцијата од Будимпешта за компјутерски криминал¹².
- Завршен извештај на Групата за докази во облак (CEG) на Т-СУ за пристап на кривичното правосудство до електронски докази во облак: Препораки за разгледување од Т-СУ¹³.
- Забелешка за насоки на Т-СУ бр. 10 за креирање налози: во оваа забелешка Т-СУ, меѓу другото, се занимава со состојбата кога претплатникот има седиште во иста земја како и страната што бара информации, а податоците за претплатникот ги бара страна што нуди услуги во земјата. Во забелешката се дадени насоки за член 18, кој ги овозможува овие барања – а Т-СУ дава поголема јасност на значењето на „нудење услуги“ или на територијата на страната- потписничка.

Во својот извештај за оцена од декември 2014 година Т-СУ¹⁴ усвои серија препораки со цел да ги подобрат ефикасноста и ефективноста на процесот на меѓусебна правна помош (MLA) што се однесува на истрага за компјутерски криминал и на добивање електронски докази. Препораките поддржуваат поефективна употреба на постојните одредби од Конвенцијата од Будимпешта и од други договори, а тие се поделени на три дела што се состојат, прво, од препораките од 1 до 15 што се насочени кон странитез-потписнички (вклучувајќи, меѓу другото, (1) целосна имплементација на овластувањата за зачувување, (3 и 4) распоредување на поголем број и подобро обучен персонал за процесот за меѓународна правна помош, (5) зајакнување на улогата и на капацитетот на точката за контакт 24/7, (8) воспоставување процедури за итни случаи), второ, препораките од 16 до 18 се однесуваат на градење капацитети што се насочени кон Канцеларијата за компјутерски криминал на Советот на Европа (C-PROC) и на предлагање дополнителни решенија¹⁵, во препораките од 19 до 24 за потенцијално вклучување во можен протокол кон Конвенцијата, на одредби што ќе овозможат (19) брзо обелоденување на информациите за претплатникот, (20) можност за меѓународно креирање налози, (21) директна соработка меѓу судските власти, (22) решавање на практиката за директно добивање информации од странскиот провајдер на услуги, (23) заеднички истраги и/или заеднички истражни тимови меѓу страните-потписнички, (24) овозможување на прифаќање барања на англиски јазик.

¹⁰ http://www.coe.int/t/dghl/monitoring/cop198/Reports/FirstActivityReport_CETS198.pdf

¹¹ Т-СУ (2016)13, 25.7.2016 година: Итни барања за непосредно обелоденување на податоци што се чуваат во друга јурисдикција преку каналите за меѓусебна правна помош или преку директни барања до давателите на услуги: Компилација на одговори: <https://rm.coe.int/16806ab6ab>

¹² Т-СУ (2013) 17rev, 3 декември 2014 година: <http://www.coe.int/en/web/cybercrime/t-cy-reports>
<https://rm.coe.int/CoERMPublicCommonSearchServices/DisplayDCTMContent?documentId=09000016802e726c>

¹³ Т-СУ (2016)5, 16 септември 2016 година.

<https://rm.coe.int/CoERMPublicCommonSearchServices/DisplayDCTMContent?documentId=09000016806a495e>

¹⁴ Видете ги страниците од 123 до 127, <https://rm.coe.int/16802e726c>

¹⁵ Видете ги страниците од 125 до 127, <https://rm.coe.int/16802e726c>

Важно е тоа што СЕГ во својот извештај и во препораките што се однесуваат на пристапот на кривичното правосудство до електронски докази во „облак“ заклучи дека меѓусебната правна помош останува главно средство за добивање електронски докази од странски јурисдикции за употреба во домашните кривични постапки. Ова особено се однесува на преносот и на податоците од содржините. Исто така, истакнато е дека податоците за претплатникот, кои по својата природа се помалку интензивни за прашањето на приватноста, треба да се добијат со примена на помалку наметливи и со полесни мерки, како што е креирање на налог. Овде, во извештајот, е даден совет за примена на член 18 (креирање налози на домашно ниво) од Конвенцијата од Будимпешта, со цел добивање информации за претплатникот од мултинационалните провајдери на услуги што работат на територијата на државата што има надлежност врз делото што се истражува, со што се исклучува потребата од поднесување барање за меѓународна правна помош до земјата во која се наоѓа седиштето на провајдерот на услуги - Забелешката бр. 10 од насоките за примена на креирање налози за добивање информации за претплатникот во вакви околности, е одобрена од Т-СУ¹⁶.

СЕГ, исто така, предложи да се размисли за изработка на дополнителен протокол за да се решат некои постојни предизвици што се споменати претходно, вклучувајќи ги и одредбите за поефективна меѓусебна правна помош (поедноставен режим за барања за меѓусебна правна помош за информации за претплатникот; меѓународно креирани налози; директна соработка меѓу судските власти во барањата за меѓусебна правна помош; воспоставување заеднички истраги и заеднички истражни тимови; прифаќање барања на англиски јазик; аудио/видеосослушувања на сведоци, жртви и на стручњаци; процедури на меѓународна правна помош во итни случаи); одредби што овозможуваат директна соработка со провајдерите на услуги во други јурисдикции во однос на барањата за информации за претплатници, барања за зачувување и итни барања; појасна рамка за постојните практики за прекуграничен пристап до податоците што се предмет на посилна заштита, вклучувајќи ги и барањата за заштита на податоци.

Барањата за меѓународна правна помош се разликуваат, дури и кога се засновани врз меѓународни правни инструменти бидејќи зависат од националното законодавство на државата што ги праќа, како и од законодавството и од практичните очекувања на државата што ги прима. Формуларите за барања за меѓународна правна помош може да им помогнат на државите во одреден степен; според тоа, направени се одредени напори да се изработат модели на обрасци.

Комитетот РС-ОС на Советот на Европа го изработи формуларот Модел на барање за меѓусебна помош во кривичната материја. Видете го документот од 69. состанок (мај 2016 година): Нацрт-модел на барање за меѓународна правна помош и практични насоки за практичарите.¹⁷

Како што е споменато претходно, извештајот за оцена на Т-СУ: Одредбите за меѓусебна правна помош на Конвенцијата од Будимпешта за компјутерски криминал (Т-СУ(2013)17rev) ја истакнуваат Препораката 17, во која се бара изработка на стандардизирани обрасци на повеќе јазици за барањата од член 31.¹⁸

¹⁶ Т-СУ Забелешка бр. 10 за насоките: Креирање налози за информирање за претплатникот (член 18 од Конвенцијата од Варшава), <https://rm.coe.int/16806f943e>

¹⁷ Видете <http://www.coe.int/en/web/transnational-criminal-justice-pcoc/pc-oc-69th-meeting> and <http://www.coe.int/en/web/transnational-criminal-justice-pcoc/model-request-form-for-mutual-assistance-in-criminal-matters>

¹⁸ Видете: <https://rm.coe.int/CoERMPublicCommonSearchServices/DisplayDCTMContent?documentId=09000016802e726c>

8. Статистика

Официјалната статистика треба да обезбеди квантитативни и квалитативни информации за сите главни области на владините агенции или на други јавни тела. Овде спаѓаат обвинителството и агенциите за спроведување на законот.

Статистиката треба да им обезбедува информации на носителите на одлуки и на другите корисници со кои тие може да го прошират своето знаење за предметот, да ги оценат перформансите на агенциите и да идентификуваат подобрувања на стратегијата и на системите. Ова ја зголемува отчетноста на официјалните агенции и на другите јавни тела.

8.1 Собирање статистички податоци

- Минималното ниво на статистички податоци што е потребно во однос на домашната и на меѓународната соработка - на пример: податоци за бројот на финансиски истраги и поврзаните кривични дела, број и вредност на налозите за замрзнување имот, број и вредност на налозите за конфискација, број и вредност на извршени конфискувања; број на истраги на перење пари/обвиненија/пресуди; статистика на УФР; меѓународна соработка: број на дојдовни и појдови барања издвоени со членовите од конвенциите од Варшава и од Будимпешта и со националните одредби.
- Треба да се обезбеди статистичките податоци да бидат подготвени на тој начин што ќе може да се споредуваат меѓу различни единици и годишните зборови точно да се објавуваат.
- Треба да се именува тело (единица) што ќе собира статистички податоци од различни единици (полиција (Министерство за внатрешни работи и Министерство за финансии), обвинителство, судови/правосудство, Министерство за правда) и нивната определба да ги праќаат тие податоци. Треба да се води сметка за обврските за поднесување различни извештаи (Совет на Европа: на пример, MONEYVAL, ГРЕКО, ОЕЦД), или
- Треба да се именува и да се конституира тело што ќе собира статистички податоци:
 - Мандат на телото
 - Овластувања за барање информации од релевантни институции
 - Финансирање
- Изработка на заеднички класификации за да се усогласи работата што ја вршат различни агенции.

8.2 Преглед на статистички податоци

- Следење на зачестеноста врз основа на собраните статистички податоци
- Преглед на статистички податоци од мултиагенциски групи за да се оцени и да се подобри ефективноста.

9. Препораки за изработка на протоколи

9.1 Општи насоки

Подолу се дадени некои генерални насоки што треба да се видат кога се настојува да се креираат, ревидираат и да се имплементираат домашните протоколи. Овие насоки не се конечни и други национални процедури и закони треба да имаат приоритет во однос на овие општи препораки:

- Внимавајте овластувањата/мандатите на различните агенции да бидат наведени во протоколот
- Обезбедете целите на протоколот да бидат јасно дефинирани во протоколот
- Обезбедете барањето за соработка/размена на информации да биде едноставно и да не создава конфузија и да не бара многу време
- Обезбедете агенциите да одредат една точка за контакт со овластување да соработува со други агенции
- Погрижете се агенциите што имаат овластувања да спроведуваат одредени видови истраги/собирање информации да може лесно да ги споделат таквите информации со други агенции
- Обезбедете мерките за кои треба да постои меѓуагенциска соработка според протоколот да бидат јасно дефинирани, како во поглед на домашната, така и во поглед на меѓународната соработка
- Обезбедете да постојат специфични одредби во однос на развојот, воспоставувањето и одржувањето на интегрирана база на податоци со информации
- Обезбедете да постојат силна доверливост, безбедност и заштитни мерки за податоците што се вградени во протоколот
- Обезбедете да постојат јасно дефинирани стандардни оперативни процедури за мултиагенциски групи
- Обезбедете мултиагенциските групи според протоколот да имаат дефинирана лидерска структура
- Погрижете се протоколот да обезбедува заедничка обука
- Обезбедете да постои сеопфатен механизам за отчетност и мониторинг, вклучувајќи ги и редовните состаноци, собирањето статистички податоци итн.
- Обезбедете субјектите од приватниот сектор да бидат охрабрани да соработуваат на неформална основа
- Решавање на спорови:
 - Обезбедете да постои процедура за решавање на спорови што се во обемот на протоколот и надвор од него
 - Внимавајте да постојат релевантни временски периоди за обезбедување на експедитивно решавање на ваквите спорови
 - Обезбедете да постои механизам да се спречат пречки на тековните и на новите истраги како резултат на споровите меѓу агенциите
- Раскинување на протоколот
 - Обезбедете да постои начин да се отповика или да се прекине секој протокол, ако е потребно
 - Утврдете отказан рок за раскинување на ваквиот протокол

- Обезбедете ефектот од раскинувањето на протоколот да биде јасно наведен, вклучувајќи го и влијанието врз ЗИТ, МАГ, тековните истраги и соработката
- Рок или период на протоколот
- Идентификувајте го датумот на кој протоколот стапува во сила
- Дефинирајте го рокот на важење на протоколот
- Обезбедете опција за обновување, кога тоа е потребно

9.2 Измени и дополнувања на протоколите

- Дефинирајте постапка за изменување на протоколот
- Идентификувајте како може да се прават измени на договорен протокол, вклучувајќи го и нивото на консензус што се бара.